

Pityeri harckocsizó

Való igaz, hogy a versek, a kötetek sorsa néha a véletleneken múlik!

A hatvanas évek közepe táján az Írószövetség és a HM szerződést kötött, hogy indítanak egy meghívásos pályázat-sorozatot: hazánk írói ismerjék meg a hadsereget és írjanak magasztos dolgokat hazánk védelmi erejéről, vagyis „kopaszaink” és „zseniális” parancsnokaik mindennapi életéről. Komoly pénzüsszegek repkedtek a levegőben, egy csomó művész számára laktanya-látogatásokat szerveztek, szóval beindult a hadi gépezet.

Én is voltam egy-két ilyen látogatáson, nem nagyon érdekelt a dolog, de hallottam egy bugyuta történetet valamelyik laktanyában, egy kopaszcsozól, akire keményebben rászólt a parancsnoka, mire a srác sírva fakadt – de: egy nagy árvíz idején csodálatos hőstetteket hajtott végre az emberek mentésénél.

Ezt írtam meg a pályázatra, elég nyálasra sikeredett az első változat, azt hiszem, nem is nyertem. A vers hatására Zalka Miklós rábeszélte, hogy próbáljak meg hosszabb, komolyabb dolgozatot írni a seregről, biztosan sikerülni fog. Írjon a f...om, gondoltam, Zalkát sem ismertem még annyira. El is feledkeztem volna erről a katonás epizódról, ám közbeszólt a véletlen, mégpedig duplán!

Valamelyik harckocsizó egységhez hívtak író-olvasó találkozóra, hogy melyik évben, már nem tudom, de sajnos azt sem, hogy hova. Arra jól emlékszem, hogy a fogadásomra nagyon készültek, már a telefonban is jelezték, hogy meglepetésben lesz részem. Kérésükre délelőtt érkeztem. Az egyik meglepetés az volt, hogy a meghívást intéző tiszt egy volt iskolatársam, a másik, hogy a földim – se szó, se beszéd – kivitt a gyakorlóterre, beöltöztettek harckocsizó gyakorlóba, majd megjelent egy legendás T-34-es harckocsi, s mire észbe kaptam, már benne is ültem. A vezető szelíden megkérdezte, hogy luxuskocsikázást akarok-e, vagy egy „mindent bele!” terepgyakorlatot? Én meglepetésemben csak annyit nyögtem, hogy ha már itt vagyok, akkor mindent bele! Az nem igaz, hogy mikén mentem keresztül! Hiába volt a fejemen a gumihurkás harckocsizó fejevédő: akkorákat fejeltem a páncélba, hogy csak úgy kongott! A kezem szinte görcsöt kapott, annyira kapaszkodtam, amibe csak lehetett, de így is ide-oda pattogtam a szűk térben.

A találkozó is igen jól sikerült, a berúgás is, ami utána következett, ahol osztálytársam végre kikotyogta, hogy egy kicsit biztatták is a minisztériumból, hogy minél jobban sikerüljön a „meglepetés”, hátha írok a hadseregről is, nemcsak a hajógyári melósokról. Igazuk lett! Elkaptak! Később szinte hazajártam hozzájuk, ők pedig sportot úztek abból, hogy mindig újabb és újabb harckocsizó történetekkel fogadjanak – s még nagyobb „meglepetésekkel”.

Szigorúan ide tartozik még egy jóval később történt meghívás is. Már régen megjelent a Pityeri, iskolatársam is jóval magasabb beosztásba került egy másik laktanyába. Oda hívott a fiatalabb tisztek okulására, kicsit nosztalgizálni a kötet bölcsőjéről és tőlem hallani a harckocsizós verseket. A siker ismét akkora volt, hogy Gyula barátom olyan „fogadást” adott a laktanya kávéjában (akkor még sör is volt a laktanyákban – bizonyos szinten felül még tömény is!), hogy alig akart vége szakadni a dajdajnak! Már csak hárman-négyen maradtunk, lekéstem minden buszt és vonatot, az iskolatárs és a többi haver nem tudott felhozni Pestre, mert részegebbek voltak, mint én. Én pedig mindenáron Pestre akartam jönni! Talán másnap estére vártak valamelyik könyvtárban.

Annyit nyuglődtem, míg végül Gyuszi intett az erre az alkalomra kinevezett „pincérnek”, mondott neki valamit, mire az elrohant. Folyt tovább a piálás. Aztán hirtelen kivágódott az ajtó és berobbant rajta egy álmos, morcos, harckocsizó-egyenruhába öltözött katona. Dühösen jelentkezett óbégató felettesénél – és már cipeltek is a kávé elé, ahol dűbörgő motorral egy páncélozott szállító harci jármű állt. Pillanatok alatt betuszkoltak, beült mellém az iskolatárs „kocsiparancsnoknak” és a ragyogó nyári éjszakában felszáguldottunk Pestre.

Ma sem tudom, hogy melyik laktanyából hoztak haza, de az biztos, hogy ez az eset a későbbi katonatörténetek megírásához egy újabb „dübörgő lökést” adott!

Szóval megfertőztek a harckocsizók, de még hivatalosan tartottam magam. Nem sokáig.

Már említettem többször a hajógyár munkaügyi osztályát, ott dolgozott egy isteni humorú, testes, anyáskodó elvált asszony, két stramm legény anyja.

Egyszer azzal jött be dolgozni, hogy a fiát behívták katonának. Vigasztaltuk, ahogy csak lehetett, én is minden tapasztalatomat megosztottam vele, de csak szomorkodott, szomorkodott, mert „nem írt az Öcsi!”. Egy reggel ritka nagy örömmel üdvözölt bennünket, egy postai borítékot lobogtatva. „Itt az Öcsi levele, még nem nyitottam ki, reggel találtam a ládában!” Persze köréje gyűlt mindenki, a többi irodából is odacsődültek, mikor felbontotta a levelet.

A kópé Öcsi, hogy ne csak sima meglepetést okozzon a mamának, különleges levelet küldött: egy hófehérre mosott kapcát, amit sűrűn teleírt egy kicsit elmosódott apró betűivel. A kapcalevélben – miután megnyugtatta anyját, hogy jól van és hogy elég a kaja – valami olyasmit írt – nyomatékosan aláhúzva! –, hogy a család keretezze be ezt a kapcát, szenvedései, harcossá válása nagy-nagy tanúját, fotózzák le a fal díszhelyén és küldjék el neki a fényképet!

Óriási volt a meglepetés. Engem külön megfogott a dolog, teljesen elvarázsolt e nevezetes kapcalevél, egy harckocsizó meggyötört kapcája. Elhatároztam: megírom Öcsi kalandjait.

A ruszki példája nyomán – gondolom –, mikor még csizmában dübörögtek a katonák, a legfontosabb dolog a kapca volt. A csizmához nem vékony vagy vastag zokni dukált, hanem kapca, ez az emberek sorsát megkeserítő vászondarab, ugyanis aki nem tanulta meg okosan feltekerni ezt a taposandó szörnyűséget, rövid időn belül mehetett az orvoshoz, mert csak egy apró ránc, egy apró gyűrődés kellett és eleven seb lett a katona lába.

Gyerekkoromban nekem is csizmám volt és nekem is kapcám volt az úri zokni helyett, nekem is meg kellett tanulnom ügyesen feltekerni, hiszen csizmában koptattam a nánási gimnázium első osztályának büdös, olajos padlóját! Jó volt nagyon az a csizma! Ha futni kellett tornaórán (nem telt tornacipőre) és netán lemaradtam, mindig a csizmát okoltam, ha pedig verekedtünk, akkorát lehetett vele rúgni, hogy na! És még volt egy hatalmas előnye: tanulás helyett – kis dacos hadiárva – állandóan ponyvaregényeket olvastam (meg „kereskedtem” is velük). Általában négy sárga regény volt nálam a „forgóeszköz”. Gyakran beköptek, ám a tanárok soha az életben nem találták nálam a ponyvákat, ugyanis a csizmaszárban tartottam azokat, kettő a jobb csizmában, kettő a balban.

Ezért is hatott rám Öcsi isteni ötlete!

És beindultak a lánctalpak!

A Pityeri nem egyfolytában készült. Az első komolyabb vers a gyakorló „harckocsikázás” emlékére íródott, címe Ballada egy vén T-34-ről. (Ez a tank még részese volt a második világháborúnak, a páncéljába belül be volt vésve, hogy „Kurszk 43 Berlin 45”.)

Katonai vonalon általános lepetezés a vers miatt! Megjelent valamelyik katonai antológiában, onnan átvette a ruszki híres irodalmi folyóirata, az Innoztrannaja Lityeratura. Ott elolvasta a verset egy hajdani páncélos parancsnok, aki egy olyan köszönő ódát írt nekem, hogy elalélt, aki le tudta fordítani. A levél sokáig bolyongott, mert a címzés csak ennyi volt: „ZOLTAN SOOSNAK, A BALLADA EGY VÉN T-34-ES ÍRÓJÁNAK, MAGYARORSZÁG.” Cirill betűkkel, oroszul! És megtalált a levél.

A második megírt vers az Öcsi kapcalevele volt. A két vers hatására megkaptam minden engedélyt, tele voltam „nyíltparancsokkal”, jártam az ország harckocsizó laktanyáit, minden lehetséges és megengedett módon „megkínóztak” (és berúgattak) az Élmény érdekében. Kipróbáltam minden páncélozott járgányt szárazföldön és vízen (egyszer – suttyomban – még egy vízalatti átkelésre is rábeszéltek, de csitt!), szóval teljes testbedobással gyűjtöttem az anyagot és végül elkészült a könyv, a Pityeri.

Részlet Soós Zoltán kéziratos visszaemlékezéseiből

